

Red. Arne Borg

Föreningen Sveriges Socialchefer har givits tillfälle yttra sig över en promemoria från justitiedepartementet rörande

Ändrade regler om åtalsunderlåtelse för unga lagöverträdare m m

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) instämmer i de bedömningar och förslag som presenteras i promemorian. FSS avstyrker förslaget om en prövotid eftersom detta riskerar bli en reform endast på papperet och därmed snarast kan undergräva den unges förtroende för vad som sägs och menas från samhällets sida.

Flera av förslagen gör det också ännu mer angeläget än tidigare att den unge har föräldrarna eller någon annan vuxen vid sin sida vid kontakt med åklagare och polis.

FSS delar de grundläggande värderingar som presenteras i promemorian: För att komma till rätta med brottsligheten bland barn och ungdomar krävs i första hand förebyggande åtgärder. Ansvar för detta ligger främst på föräldrarna och myndigheter som socialtjänsten och skolväsendet. Också arbetsmarknadsmyndigheter och folkrörelser är viktiga i sammanhanget.

Unga lagöverträdare bör behandlas annolunda än vuxna. Åtal skall kunna underlåtas, om man kan åstadkomma lika goda eller bättre behandlingsmöjligheter för en ung lagöverträdare utan att åtal väckes.

Samtidigt är det särskilt viktigt med en snabb och tydlig reaktion från samhällets sida vid brott av unga.

FSS vill i sammanhanget betona att tanken på förebyggande insatser måste finnas med i samhällsplaneringen som helhet. Också de anslagsgivande myndigheterna måste ha en helhetssyn på ungdomsproblematiken. Det gäller särskilt i det budgetklimat som rått under senare år.

Några idéer om hur reglerna om åtalsunderlåtelse för unga kan förändras

FSS rekommenderar att bestämmelser om prövotid inte tas med i den nya lagtexten.

Om samhället skall visa trovärdighet i kontakt med unga människor måste det finnas ett klart samband mellan vad samhället uttalar i ord och vad samhället visar i praktisk handling. Det kan finnas många skäl att bevilja ny åtalsunderlåtelse även vid nya brott. För en ung människa som tidigare beviljats åtalsunderlåtelse med prövotid kan det lätt uppfattas som att den unge inte behöver bry sig så mycket om vad samhället säger. Det blir en negativ social inlärning. Om bestämmelserna om prövotid inte skall ha en absolut klar koppling till sanktioner – vilket FSS avstyrker – bör de slopas.

FSS anser det rimligt att åtalsunderlåtelse i vissa fall kan kombineras med bötesstraff.

FSS vill dock betona vikten av att den unge får ett rejält vuxenstöd för att kunna bedöma och ta ställning till om ett strafföreläggande skall godkännas.

Ökade krav på att de unga ställer till rätta efter brott

FSS kan förstå det pedagogiska syftet med de olika förslag som inriktas på att den unge bör försöka ställa till rätta skador som uppkommit vid brottet. För att de skall kunna till-

lämpas måste skuldfrågan vara helt klar.

Tidsfristen för nedläggningen

I promemorian anges att åklagaren inte behöver fullständig utredning utan endast en utredning som drivs så långt att socialnämnden kan ange om den vidtagit eller avser att vidta någon åtgärd och om detta enligt nämndens mening är det bästa för den unge. I promemorian anges också att nämnderna bör ta tillvara möjligheterna att delegera yttrandena.

I vissa fall – särskilt när den unge/eller föräldrarna är negativ eller tveksam till bistånd från socialtjänsten – kan utredningen behöva genomföras helt färdigt innan det är möjligt att ange om eller vilken insats som kan bli aktuell.

Är det fråga om att socialnämnden skall göra ansökan om vård enligt LVU ger socialtjänstlagen begränsningar ifråga om möjligheterna att delegera. I dessa fall har någon delegat svårt att i yttrande ange vilken insats som planeras.

FSS vill trots dessa reservationer inte motsätta sig den föreslagna tidsfristen.

Genomförande och kostnader

Införandet av tidfrist ger en ökad belastning på socialnämnderna. Enligt promemorian skulle detta uppvägas av den förenkling av yttrandena som samtidigt föreslås.

Vad som dokumenteras i yttrande till åklagaren är en mycket begränsad del av socialtjänstens arbete. I grunden behövs samma utredning som tidigare för att kunna bedöma den unge och familjens situation och behov av stöd.

Det ligger helt i socialtjänstlagens anda att dessa utredningar skall bedrivas mycket skyndsamt. Det är en nödvändighet om de berörda unga och deras familjer skall kunna uppleva socialtjänsten som en resurs, som ett stöd och en möjlighet. Därför tillstyrker FSS tidsfristen, även om den skulle innebära ökade formella krav på socialtjänsten.